

Het meisje op de rolschaatsen: herinneringen aan 1940-1945 in Harlingen van Aafke Duba-van der Wal

Op de laatste dag van het Museumweekend, 7 april 2013, kwamen Aafke Duba-van der Wal en Ank Engel speciaal van Amsterdam naar het Hannemahuis voor de lezing van Meike Jongejan over de Tweede Wereldoorlog in Harlingen. Helaas wisten ze niet dat de lezing verzet was naar zondagmiddag 14 april. De beheerder van het oude stadsarchief in het Hannemahuis nam de gelegenheid te baat om de herinneringen van Aafke van der Wal aan de oorlogsjaren in Harlingen op te tekenen.

Aafke van der Wal op rolschaatsen in de Sint Jacobstraat in Harlingen, snelheidswedstrijd Bevrijdingsfeest na 17 april 1945, fotograaf onbekend. Hannemahuis, collectie Griet de Jong.

Aafke werd op 4 januari 1930 in Schalsum geboren. Drie jaar later kreeg ze een zusje, Janny. In 1936 verhuisde het gezin Van der Wal naar Harlingen en kwam te wonen in het Rode Dorp, op Rein Miedemastraat 6. De meisjes gingen op school B. In diezelfde straat woonden Frans Helfrich en Annie de Lange. Annie

was wat ouder en zat bij Hidde Duba, Aafkes latere echtgenoot, in de klas. In de oorlogsjaren woonde Hidde Duba op de Zuiderhaven. Hij had joodse vriendjes en deed wel eens in de buurt van de Zuiderhaven op vrijdagavond bij een joodse familie het licht aan. Wie er in de oorlogsjaren ook in het Rode Dorp woonde, was Gerrit Aalfs, de tekenleraar op de HBS. Zijn huis op de Zuidoostersingel was namelijk door de Duitsers in beslag genomen.

Aafke was 10 jaar toen de oorlog uitbrak. Ze kan zich die 10de mei 1940 nog heel goed herinneren. Vader was bedrijfsleider bij de ZPC (de Zaai- en Poot Centrale) op de Willemshaven. Hij kwam 's middag geschokt thuis en zei: 'Wat me nou toch gebeurd is! Ik ben bijna door een tank aangereden!' Ook aan de Bevrijding op 17 april 1945 heeft ze nog sterke herinneringen. Ze weet nog hoe ze, met vele anderen, keek naar de Duitsers die in lange rijen over de Midlumerweg Harlingen uit trokken.

Het gezin Van der Wal heeft in de oorlogsjaren geen honger geleden. Vader werkte in die tijd bij de NAK, de Nederlandse Algemene Keuringsdienst, en moest poot aardappelen keuren. Zo kwam het gezin regelmatig aan melk en aardappels.

Allerlei herinneringen aan de oorlog komen boven, zoals het inleveren van de radio bij de gymzaal tegenover de Engelse Tuin, het lage gebrom van vliegtuigen die over Harlingen kwamen waardoor de lucht soms helemaal zwart werd, de rollen prikkeldraad midden in de Rein Miedemastraat, en het bombardement op de Schritsen op de vroege ochtend van 5 november 1941, waarbij een jongen Baalman uit Hiddes klas omkwam.

Aafke herinnert zich dat vader Van der Wal in de oorlogsjaren tussen Midlum en Herbaijum de executie van drie mannen moest meemaken. De drie waren Bote Lieuwe Dijk, Rijkje van Meekeren en Julius Gast. Ze werden op 18 november 1944 vlakbij Herbaijum door de Duitsers doodgeschoten als vergelding van een verzetsdaad van de Friese ondergrondse. Op de straatweg tussen Harlingen en Franeker waren kleine kopspijkertjes gestrooid en een Duitse legerauto had een lekke band opgelopen. De drie mannen waren zogenoemde 'Todeskandidaten' uit de strafgevangenis in Leeuwarden, gevangenen die doodgeschoten werden wanneer de Duitse bezetters represaillemaatregelen wilden nemen. Bij Herbaijum werd op 18 november 1988 een gedenksteen voor de drie slachtoffers onthuld.¹

---

¹ Jacob Stelwagen, *Bommen op Saakstra's brug: oorlog en bevrijding in Noordwest-Friesland*, 2008, p. 182-186.

In de Hongerwinter 1944-1945 hadden vader en moeder Van der Wal een evacuee uit Amsterdam in huis, Guus Leeda. Er werd in Harlingen veel geruild, aardappels tegen allerlei andere dingen.

Op 17 april 1945 werd Harlingen bevrijd. Overdag stond een Duitse soldaat in de Rein Miedemastraat met een geweer op wacht en deelde kaas uit aan de kinderen. Pas later op de avond vielen de Canadezen Harlingen binnen. Aafke weet nog hoe bang ze waren want het was een heel gevecht tussen de bevrijders en de bezetters. Het gezin Van der Wal schilde samen met de evacuee Guus Leeda in de kelder. Er werd erg geschoten en gevochten op de hoek van de Rein Miedemastraat en de Midlumerlaan. De volgende dag was de strijd beslecht.

Daarna was het natuurlijk feest met hossen op de Singel achter de doedelzakken van het Schotse regiment aan. Er waren ook represailles, zo herinnert Aafke zich nog het kaalscheren van een 'moffenmeid' op een stoel in de Hoogstraat bij het toenmalige Logegebouw.

Na het interview bladeren Aafke van der Wal en Ank Engelen in het Hannemahuis nog door een paar fotoboeken uit de collectie van Griet de Jong. Daar herkent Aafke zichzelf opeens op een foto's. Op één van de Bevrijdingsfeesten in april 1945 in Harlingen werd een wedstrijd georganiseerd. Aafke deed mee, op rolschaatsen, van de Hoogstraat naar de Zuiderhaven. Naast haar liep een man hard. Wie de prachtige foto heeft gemaakt, terwijl ze net tussen de rijen publiek door de Sint Jacobstraat racet, is niet bekend. Wie weet wie de foto maakte of hoe de hardloper heet? Stuur het antwoord naar j.otten@harlingen.nl.